

PŘIPRAVENNOST PRO ŠKOLU

Diagnostika předškoláka

Vstup dítěte do školy znamená významnou změnu nejen v životě dítěte, ale v celé rodině. U nás je školní zralosti věnována poměrně velká pozornost. Nástup dítěte do školy ve správný čas, zralé a připravené je velmi důležité pro jeho další bio-psycho-sociální vývoj a také pro budoucí školní úspěšnost. Do škol přicházejí děti, které jsou na různé úrovni zralé pro školu z hlediska zrakového, sluchového vnímání, úrovně komunikace, motoriky, motivace, volných vlastností, rozumových schopností a jsou z odlišného rodinného prostředí.

V prvních třídách začínají všichni stejným způsobem, stejnými metodami. Je třeba si to uvědomit, umět orientačně zhodnotit vývoj dítěte a diagnostikované problémy popř. nezralé složky rozvíjet vhodným způsobem a tím jim ulehčit zvládání nároků školy.

Základní diagnostikou předškoláka je hlavně zjistit školní zralost.

Přehled dovedností předškolního dítěte dle Thorové (2015, s. 390):

Motorika a související činnosti

- Rozvinula se zručnost, vykonává činnosti vyžadující jemnou koordinaci obou rukou (vystřihování, zapínání zipů a knoflíků, jedení příborem, zavázání uzle a na konci období i kličky).
- Rozvoj dětské tvořivosti (kreslení, modelování, lepení), rozvoj konstrukční hry.
- Rozvoj sebeobslužných dovedností (naučí se čistit si zuby, rozlišovat přední a zadní díl oblečení, zapínat si knoflíky, na konci období vázat tkaničky).
- Vyhranila se dominance ruky.
- Dítě si osvojilo výhodný tříbodový úchop tužky.
- Dítě se učí zvládat komplexní motorické činnosti (různé sportovní aktivity, chůzi po schodech se střídáním nohou, kotoul), zlepšuje se cit pro rovnováhu (skákání po jedné noze).

Zrakové vnímání

- Na počátku období děti rozeznávají tvary a základní barvy. Rozvíjí se zraková paměť (hrají pexeso), zraková analýza a syntéza, skládají puzzle, rozstříhané obrázky a doplňují chybějící detaily).
- Okolo 4. roku poznají tvary, které jsou vzhůru nohama, ale do 5 – 5 ½ roku ještě standardně zaměňují pravý a levý směr, např. písmena píšou zrcadlově.
- V 5 letech vnímají i jemné odstíny barev.
- Mezi 5. a 7. rokem vyspívá schopnost vnímání směru na ploše, která umožňuje rozlišovat reverzní figury v horizontálním směru (např. u symbolů 6 a 9) a ve vertikálním směru (např. b/d, p/q).
- V 8 letech reverzní chyby děti již standardně nedělají.
- K výraznějšímu pokroku v kvalitě zrakového vnímání (systematicnost, soustředěnost, smysl pro detail) dochází mezi 6. a 7. rokem.

Sluchové vnímání

- Mezi **4. a 5. rokem** dítě rozdělí větu na slova,
- **okolo 5. roku** děti začínají ve slově detekovat dílčí hlásky.
- Nejdříve poznají první hlásku ve slově, později označí poslední, nakonec slovo rozdělí na jednotlivé hlásky.
- **Mezi 6. a 7. rokem** rozliší krátkou a dlouhou samohlásku (ku-kůl), tvrdou a měkkou slabiku (di-dy).

Chuťové vnímání

- Chuťové návyky jsou stabilizované, dítě je ve výběru jídla konzervativní.

Čichové vnímání

- Přecitlivělost na čichové vjemy.

Tělesné vnímání

- Děti po hmatu identifikují tvary (od 4 let).

Sociální dovednosti

- **Ústup sobeckého chování**, zřetelnější **uplatnění prosociálního chování** (útěcha, půjčování hraček). Přetrvává agresivity jako řešení situace. Mizí vizuální egocentrismus (ve 3 letech).
- Schopnost **reprezentační změny** (dítě je schopné si uvědomovat svoje domněnky a chápat, že mohou být správné i nesprávné).
- Od 3 a 1/2 roku schopnost uvědomovat si myšlení, přání, záměry, nesprávné domněnky a pocity druhých lidí (teorie mysli). První etické postoje, vědomí, co je dobré a co špatné.
- Dítě ještě neumí bezpečně rozlišit záměrné lhaní od nesprávné domněnky.
- Rozvoj sociodramatické a kooperativní hry.

Emoční dovednosti

- Sebereflexivní emoce (hrdost, pocity viny).
- Nástup svědomí jak nástroje seberegulace.
- Obliba humoru, obtíže odhadnout vhodnou formu a míru.
- Vnímavost úspěchu a neúspěchu, přecitlivělé reakce.
- Negativní afektivní stavy při výkonové frustraci.
- Slabší, ale zlepšující se kontrola emocí a chování (střídání nálad, tvrdohlavost, negativismus, roz dováděnost).

Komunikace

- Dětská patlavost (dyslalie) se v průběhu předškolního věku mění na správnou výslovnost všech hlásek.
- Dítě rozumí předložkám, tázacím zájmenům („čí“, „kdo“, „kam“). Hovoří v rozvitých souvětích.
- Dokáže vyprávět jednoduché události a příběhy.
- Zajímá se o čtené pohádky, rozumí dialogům v pohádkových příbězích a filmech pro děti, má rádo básničky a písničky.

Kognitivní dovednosti

- Názorné (intuitivní) myšlení: schopnost kategorizovat (podle velikosti, barvy, počtu, tvaru), vystihnout podstatné vlastnosti předmětů, tvořit a užívat pojmy (rozeznat co patří do kategorie „zvíře“, „květina“).
- Nedokáže se často odpoutat od subjektivního vnímání (názoru) a vyvodit správný závěr na základě myšlenkové operace.
- V myšlení se projevují specifické chyby v úsudku (egocentrismus, centrace, neschopnost deduktivní logiky atd.).
- V případě, že dítě splní požadovaná kritéria a dosáhne výše popsané vývojové úrovně, je připraveno úspěšně přejít do další vývojové etapy, a tou je období mladšího školního věku.
- Toto dítě je pak označováno jako zralé nebo připravené pro zahájení povinné školní docházky.

Školní zralost podle Vágnerové (2005)

- zahrnuje takové kompetence, které jsou závislé na zrání organismu dítěte, a to především jeho centrální nervové soustavy (CNS). Toto zrání se projevuje změnou celkové reaktivity, zvýšením emoční stability a odolnosti vůči zátěži přitom nezralost nervového systému funguje jako blokáda přijatelného uplatnění jeho rozumových schopností.
- Zrání CNS dále podle Vágnerové (2005) pozitivně působí na: koncentraci pozornosti, lateralizaci rukou, rozvoj motorické i senzorycké koordinace a manuální zručnosti, sluchového vnímání, zrakového vnímání, myšlení i na úroveň regulujících kompetencí.
- Školní zralost dále **zahrnuje i fyzické a zdravotní aspekty**, jimiž jsou výška, váha, započítání růstu dlouhých kostí, počátky výměny zubů, osifikace zápěstních kůstek, celkový zdravotní stav. K těmto aspektům se vyjadřuje pediatr nebo dle zdravotních obtíží dítěte příslušný specialista.

Připravený předškolák z knihy Jak žít a nezbláznit se – Dr. Pekařová

- Chce znát odpovědi na své otázky.
- Umí se ráno vypravit podle nacvičeného rituálu.
- Zvládá večerní zakončení dne.
- Šaty si ukládá na jedno místo, připravuje si je na ráno.
- Umí si připravit věci do aktovky, podle obrázkového seznamu.
- Doma vydrží hodinu u stolečku malovat, kreslit nebo lepit a práci dokončí.
- V přítomnosti rodičů umí mluvit s dospělými, odpovídat na otázky a podat ruku.
- Hraje si sám i s dětmi, nejen vedle nich, dodržuje orientačně pravidla hry – umí počkat, až na něho dojde řada.
- Je zvladatelný v obchodě, umí s rodiči nakupovat a pracovat.
- Zná základní bezpečnostní pravidla a umí je dodržovat.

5 P - autorka nového kurikula pro MŠ

- Pozdravit
- Počkat
- Poděkovat
- Pomoc ostatním
- Postarat se o sebe

Tabulka 1: Příklady školní připravenosti (Otevřelová, 2016)

Optimální připravenost	Nedostatečná připravenost
Dítě se orientuje v okolí, zná jména a povolání rodičů, vlastní adresu, věk.	Dítě nezná základní údaje o svém nejbližším okolí a sobě.
Dítě přiměřeně ovládá své emocionální projevy, snaží se dokončit započatou práci, je schopné odložit na později splnění svých přání.	Dítě nemá výdrž při práci, obtížně kontroluje emoce, převládá zájem o hru, častokrát jedná impulzivně a bez zábrán (např. při nezdaru bouchá pěstí do stolu, rozhází pastelky po zemi aj.).
Dítě rozumí mluvené řeči – různorodým sdělením a pokynům, komunikuje s dospělými, vyjadřuje se v jednoduchých souvětích i větách srozumitelně, dokáže spontánně popisovat různorodé poznatky, nápady, události, umí o sourozencích a rodičích vyprávět, má adekvátní slovní zásobu, klade otázky.	Dítě rozumí sdělení pedagoga či spolužáků odlišně oproti tomu, než bylo myšleno, nevyjadřuje se spontánně, vyjadřuje se prostřednictvím jednoduchých vět, jednotlivých výrazů, odpovídá stručně, dítě má špatnou výslovnost, neklade otázky k dalšímu doplnění svých znalostí, má omezenou slovní zásobu. Důsledek pro výuku: pedagog nerozumí odpovědím dítěte, nepochopení výkladu pedagoga, překážka ve vztazích se spolužáky.
Dítě začíná myslet logicky (při konkrétních činnostech a na konkrétních předmětech), dokáže pochopit, že situace se může jevit odlišně z pozice někoho jiného, svět chápe realisticky.	Dítě zatím logicky neuvažuje – je závislé na okamžitých potřebách a přáních, fantazii, podstatný je jeho pohled na věc. Důsledek pro výuku: neadekvátní pochopení učiva, především v matematice, prvouce, českém jazyce.
Dítě dokáže odlišit zrakovou i zvukovou podobu slov, rozliší také velmi podobně znějící slova, rozloží slova na písmena, ví, na které písmeno začíná slovo, dokáže složit z jednotlivých písmen slovo.	Dítě přesně nedovede odlišovat sluchové či zrakové podněty, obvykle se soustředí na detail nejnápadnější, nedovede vnímat celek jakožto soubor částí. Důsledek pro výuku: selhávání při výuce psaní a čtení.
Dítě rozumí číselnému pojmu – např. čísla seřadí od nejmenší po největší, spočítá pastelky (do pěti), vyjmenuje řadu čísel, má rozvinutou paměť na čísla, chápe pojmy méně-více, hodně-málo.	Dítě nechápe pojem čísla, pořadí, množství, nedokáže ani počítat do pěti. Důsledek pro výuku: selhávání především v matematice, dítě nechápe učivo.
Dítě vydrží dostatečně dlouho pracovat, je schopné se na práci soustředit, dokáže překonávat únavu, odolává rušivým podnětům.	Dítě se snadno nechá rozptýlit, soustředí se obtížně, působí jakožto duchem nepřítomné, často přerušuje práci. Důsledek pro výuku: dítě nepracuje, ruší ostatní, nedává pozor.

Dítě je zralé v grafických projevech a tělesné obratnosti – dobře ovládá pohyby těla, je manuálně šikovné, umí zacházet s nůžkami, správné držení tužky, dokáže napodobit tvar tiskacího a psacího písma, přiměřený tlak na tužku, umí popsat nakreslené.	Dítě má křečovitě držení tužky, obecně je výrazně neobratné, nedokáže napodobit tvar písmen a čísel, velký tlak na tužku, odmítá vystříhování, kreslení, nelze rozpoznat jednotlivé předměty v nakreslených tvarech. Důsledek pro výuku: selhávání ve výuce kreslení, psaní, tělesné výchově, pracovní výchově.
Dítě navazuje kontakt s neznámou osobou, ochotně se podřídí autoritě, je ochotné komunikovat a kooperovat s ostatními dětmi.	Dítě se kontaktu s neznámými osobami vyhýbá, je závislé na rodině, stydlivé, bázlivé. Důsledek pro výuku: dítě se straní ostatních, nekomunikuje s pedagogem, nechce do školy chodit.
Dítě je samostatné a soběstačné, umí se obléknout samo, najíst, pracuje samostatně – rozumí pokynům.	Dítě je závislé na pomoci sourozenců, rodičů, nesa-mostatné, nedokáže se postarat o vlastní věci, pracuje za pobízení dospělého a pouze v bezprostředním kontaktu. Důsledek pro výuku: nepracuje bez pomoci pedagoga a neplní pokyny, pomůcky ztrácí či zapomíná.
Dítě zvládne pracovat ve skupině dětí na společném úkolu a cíli, dokáže ustoupit jinému dítěti, ochotně se zapojuje do kolektivních her.	Dítě nenavazuje kontakty, stojí stranou, neochotné komunikovat s ostatními dětmi, při hře je svárlivé, agresivní, nezvládne uspokojení svých potřeb odložit k prospěchu společného úkolu. Důsledek pro výuku: znesnadňování práce ostatním, konflikty s pedagogy i dětmi.
Dítě má postoj pozitivní ke škole a učení, rád si na školu hraje, do školy se těší, klade hodně otázek, má zájem o nové věci.	Rádo si dítě hraje, nezajímá se o školu, neklade otázky, zájem neprojevuje o rozšiřování znalostí a vědění. Důsledek pro výuku: dítě nedává pozor, učivo ho nebaví, není motivováno pro lepší výkony.
Dítě se podřídí pokynům dospělého, ačkoli je to pro něj nepříjemné, chápe nutnost řádu a pravidel, dodržuje pravidla chování.	Dítě je neposlušné, neumí se chovat, odmítá vyhovět pokynům. Důsledek pro výuku: konflikty s pedagogy i dětmi.

Oblasti diagnostiky školní zralosti:

- **citová zralost** – posuzována psychologem, pedagogem, předpoklad emoční stability a seberegulace, volní autoregulace s vědomím povinnosti, schopnosti potlačení impulzivity v dětských projevech, dokončení úkolu, motivace ke školní práci, odolnosti k zátěži (adaptování na školní režim), schopnosti zvládnout pocity napětí, strachu, trémy a obav z neúspěchu

- **rozumová (mentální) zralost** – posuzována učitelem, psychologem a charakterizována diferencovaným vnímáním, schopností analytického myšlení, dostatečnou koncentrací pozornosti, adekvátní úrovní paměti (mechanické i logické), rozvinutou kresbou a grafomotorikou, senzomotorickými dovednostmi, orientovaností v životním prostředí a úrovní všeobecných vědomostí (flora, fauna, rodina, matematické představy aj.), zájmem o zaměstnání s cílem, ovládnutím hovorové řeči

- **sociální zralost** – schopnost dítěte přijmout autoritu pedagoga, začlenit se do kolektivu spolužáků, akceptovat sociální roli žáka a spolužáka, vykazovat adekvátní sociální dovednosti a zkušenosti, osamostatnit se z vazby na rodiče

- **tělesná (biologická) zralost** – nejméně významná, avšak se bere v úvahu u dětí s chronickým onemocněním, zdravotním oslabením, mozkovou obrnou (plánované operace), poruchou pozornosti s hyperaktivitou (celková neobratnost) aj.; nejčastěji lékař posuzuje výšku a hmotnost dítěte, kostní věk a stav dentice (počátek výměny mléčného chrupu)

Znaky školní nezralosti (Bartoňová, Opatřilová, & Vítková, 2019):

- **citová a sociální nezralost** – tréma, strach, problém adaptace, neklid až agresivita, nebo naopak apatie (děti nereagující, utlumené), přecitlivělost a impulzivnost (vzdorovitost, plačtivost), bázlivost, nesamostatnost, zakřiknutost, neobratnost, nesoustředěnost (přílišná hravost), izolovanost (dítě nenavazuje kontakt s dětmi a dospělými či navozuje kontakt s velkými obtížemi)

- **psychická nezralost** – obtíže ve sluchové a zrakové diferenciaci, zvýšená unavitelnost, nerozpoznaná řečová nebo sluchová vada, symptomatické poruchy řeči, ostych, celkově

opožděný vývoj u dětí s mozkovou obrnou a poruchou pozornosti s hyperaktivitou, nízká doba pozornosti a soustředěnosti, problémy v kresbě a grafomotorice

- **fyzická nezralost** – děti s nízkou hmotností, opožděným tělesným vývojem, se zrakovými a sluchovými vadami, často unavené a nemocné, výrazná neobratnost, nesamostatnost, oslabení psychických funkcí (mentální postižení), nápadné odchylky v tělesném a zdravotním stavu

Zrakové vnímání

- Děti, které mají problémy v předškolním věku ve zrakovém vnímání (reverzní obtíže), ještě nemusí mít problémy ve čtení. Dítě ve škole má výbornou učitelku, která začne ještě v předslabikařovém období dělat rozlišování - rozvoj zrakového vnímání a nebo má výbornou inteligenci a dobré řečové schopnosti tak to vykompenzuje.)
- Rodičům i lékařům uniknou děti s lehčími očními vadami jako je krátkozrakost, dalekozrakost. Ty děti se většinou projevují tím, že když děti sedí vzadu u stolečku a vy něco děláte na tabuli, nedávají pozor. Když dítě nedává pozor může to být z různých příčin např. je unavené,.. Ale také nedává pozor, protože nevidí. Jdete-li na procházku, a ptáte se co tam vidí v dálce, ono neví. Už můžete vyloučit, že to není z nepozornosti, ale opravdu asi nevidí.

Z pedagogického hlediska máme na mysli

- rozlišovat barvy
- rozlišovat a porovnávat určité tvary
- rozlišovat co je figura a pozadí
- rozlišovat detaily
- porovnávání rozdílů v detailech
- tvary lišící se postavením v prostoru (reverzní tvary)

Dítě nastoupí do 1. třídy a měl by rozlišovat rozdíly v detailech a-e, m-n, b-d - jsou to písmena tvarově stejné pouze prvky lišící se v detailu a v prostoru.

Rozlišovat a pojmenovat barvy jsou dva momenty. Jestli rozliší - přiřadí barvy správně a pojmenuje špatně, tak to není otázka zraku, ale řeči. Název mu buď vypadl nebo je nemá dostatečně upevněny. Jsou to dvě rozličné věci - zrakové vnímání a pojmenovávání..
(Nesmíme zapomenout i na barvoslepost.)

Pravolevá orientace

Ukazuje se , že děti, které mají problémy v pravolevé orientaci zaměňují b-d, a-e. Ne vždycky, ale je-li tam výrazná porucha pravolevé orientace, bývají tam záměny. Problémy dále v - opisování čísel - 38 -83 , 31 - třináct, 61 - šestnáct.

Prostorová orientace je záležitost předškolního věku. Nutně by mělo dítě vědět než nastoupí do školy:

- první - poslední
- před - za
- nahoře - dole
- hned před - hned za

Vývoj orientace v prostoru

- nejdříve dítě pozná nahoře - dole - je to jednoznačné
- vpředu - vzadu, závisí na poznání a motorice - lezením
- nad - pod
- před nástupem do školy by mělo znát - první, poslední, předposlední
- zhruba ve stejné době nebo později - vpravo-vlevo
- určení na protější osobě - to je otázka 3. a vyšší třídy.
- Nejobtížnější je orientace na mapkách, pláncích to je schopnost, která se vyvíjí ještě později - nedá se naučit.

4. etapa - **poslední hláska ve slově** je těžší, tu už nemusí předškolák zvládnout
5. etapa - a obtížně zvládne **prostřední hlásku**
6. etapa - rozklad a skládání hlásek - **syntéza a analýza slov**

Sluchové hádanky - nejprve cvičíme - se zrakovou kontrolou - na hlavě mám v l a s y - co mám na hlavě

- na obrázku je d ů m - co je na obrázku
- bez zrakové kontroly - k o l o
- **SS a SA** by mělo zvládnout v průběhu 1. třídy. Rozklad slov na hlásky - skládání slov z hlásek. Které hlásky slyšíš ve slově myš .
- Na zvláštní škole je věkový posun - první hlásku ve slově zvládají v 1. , 2. třídě
- SS,SA 3.,4. třída

- **Vnímání a reprodukce rytmu**
- **Nácvik sluchové diferenciacce délek**

- **Sluchová paměť** - předříkáváme slova a dítě opakuje, říkanky, apod. Básničky mají ohromný význam jednak - je tam rytmus - krátkých , dlouhých samohlásek, jsou tam rýmy, je to cvičení paměti. Jde také o způsob učení se (proces).
- **Rozlišování figura a pozadí**
- Budu vyprávět příběh - Tleskni, když uslyšíš slovo - auto. Na výlet pojedeme autem,..... Dítě není schopno se soustředit a vybrat, rozlišit z toho, co učitel říká - podstatné věci.

KOMUNIKACE

V nejširším smyslu znamená předávání, přijímání a předávání informací. Takže informaci přijmu, zpracuji a pak jí nějakým zpracovaným způsobem vydám. Je důležité, aby byly dva - jeden vydává a druhý přijímá.

Ať už člověk přijímá nebo vydává informaci, tak se může projevovat - verbálním či neverbálním způsobem.

Neverbální- neslovní - komunikace ve které se nepoužívá slov. Řeč neslyšících, pantonima, tanec.

Posuzuje se - poloha těla, poloha nohou, hlava, ramena, gestikulace a pohyb , který může dítě provádět. Držení těla výrazně souvisí s tělesným schématem - vnímání sebe sama, vnímání polohy těla, vnímání končetin.

U dětí - hlava dolů, sklopené oči, uhýbání pohledem - znamená zoufalství, neštěstí, strach, špatnou náladu, nebo obavy z něčeho. Někdy může jít o návyk. Návyk vypadat zkroušeně. Pokud si toho u dětí všimneme je třeba s tím něco dělat.

Je důležité všimnout si dětí, jejich pohledů, reakcí. Někdy tyto neverbální projevy ukáží více než verbální.

Verbální komunikace - řeč.

- dýchání
- artikulace
- slovní zásoba

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku

1) Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, vědomě ovládat své tělo, být samostatné v sebeobsluze.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- se pohybuje koordinovaně, je přiměřeně obratné a zdatné (např. hází a chytá míč, udrží rovnováhu na jedné noze, běhá, skáče, v běžném prostředí se pohybuje bezpečně)
- se svlékne, oblékne i obuje (zapne a rozepne zip i malé knoflíky, zaváže si tkaničky, oblékne si čepici, rukavice)
- je samostatné při jídle (používá správně příbor, nalije si nápoj, stoluje čistě, používá ubrousek)
- zvládá samostatně osobní hygienu (používá kapesník, umí se vysmrkat, umyje a osuší si ruce, použije toaletní papír, použije splachovací zařízení, uklidí po sobě)
- zvládá drobné úklidové práce (posbírá a uklidí předměty a pomůcky na určené místo, připraví další pomůcky, srovná hračky)
- se postará o své věci (udržuje v nich pořádek)

2) Dítě by mělo být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- zvládá odloučení od rodičů
- vystupuje samostatně, má svůj názor, vyjadřuje souhlas i nesouhlas
- projevuje se jako emočně stálé, bez výrazných výkyvů v náladách
- se ovládá a kontroluje (reaguje přiměřeně na drobný neúspěch, dovede odložit přání na pozdější dobu, dovede se přizpůsobit konkrétní činnosti či situaci)
- je si vědomé zodpovědnosti za své chování
- dodržuje dohodnutá pravidla

3) Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové, řečové a komunikativní dovednosti.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- vyslovuje správně všechny hlásky (i sykavky, rotacismy, měkčení)
- mluví ve větách, dovede vyprávět příběh, popsat situaci apod.
- mluví většinou gramaticky správně (tj. užívá správně rodu, čísla, času, tvarů, slov, předložek aj.)
- rozumí většině slov a výrazů běžně užívaných v jeho prostředí
- má přiměřenou slovní zásobu,
- umí pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
- přirozeně a srozumitelně hovoří s dětmi i dospělými, vede rozhovor, a respektuje jeho pravidla
- se pokouší napsat hůlkovým písmem své jméno (označí si výkres značkou nebo písmenem)
- používá přirozeně neverbální komunikaci (gesta, mimiku, řeč těla, aj.)
- spolupracuje ve skupině

4) Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- je zručné při zacházení s předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami a nástroji (pracuje se stavebnicemi, modeluje, stříhá, kreslí, maluje, skládá papír, vytrhává, nalepuje, správně otáčí listy v knize apod.)
- zvládá činnosti s drobnějšími předměty (korálky, drobné stavební prvky apod.)
- tužku drží správně, tj. dvěma prsty třetí podložený, s uvolněným zápěstím
- vede stopu tužky, tahy jsou při kreslení plynulé, (obkresluje, vybarvuje, v kresbě přibývají detaily i vyjádření pohybu)
- umí napodobit základní geometrické obrazce (čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník), různé tvary, (popř. písmena)
- rozlišuje pravou a levou stranu, pravou i levou ruku (může chybovat)
- řadí zpravidla prvky zleva doprava
- používá pravou či levou ruku při kreslení či v jiných činnostech, kde se preference ruky uplatňuje (je zpravidla zřejmé, zda je dítě pravák či levák)

5) Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a sluchové vjemy.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- rozlišuje a porovnává podstatné znaky a vlastnosti předmětů (barvy, velikost, tvary, materiál, figuru a pozadí), nachází jejich společné a rozdílné znaky
- složí slovo z několika slyšených slabik a obrázek z několika tvarů
- rozlišuje zvuky (běžných předmětů a akustických situací i zvuky jednoduchých hudebních nástrojů)
- rozpozná rozdíly mezi hláskami (měkké a tvrdé, krátké a dlouhé)
- sluchově rozloží slovo na slabiky (vytleskává slabiky ve slově)
- najde rozdíly na dvou obrazcích, doplní detaily
- rozlišuje jednoduché obrazné symboly a značky i jednoduché symboly a znaky s abstraktní podobou (písmena, číslice, základní dopravní značky, piktogramy)
- postřehne změny ve svém okolí, na obrázku (co je nového, co chybí)
- reaguje správně na světelné a akustické signály

6) Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a orientovat se v elementárních matematických pojmech

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- má představu o čísle (ukazuje na prstech či předmětech počet, počítá na prstech, umí počítat po jedné, chápe, že číslovka vyjadřuje počet)
- orientuje se v elementárních počtech (vyjmenuje číselnou řadu a spočítá počet prvků minimálně v rozsahu do pěti (deseti))
- porovnává počet dvou málopočetných souborů, tj. v rozsahu do pěti prvků (pozná rozdíl a určí o kolik je jeden větší či menší)
- rozpozná základní geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník atd.)
- rozlišuje a porovnává vlastnosti předmětů
- třídí, seskupuje a přiřazuje předměty dle daného kritéria (korálky do skupin podle barvy, tvaru, velikosti)
- přemýšlí, vede jednoduché úvahy, komentuje, co dělá („přemýšlí nahlas“)
- chápe jednoduché vztahy a souvislosti, řeší jednoduché problémy a situace, slovní příklady, úlohy, hádanky, rébusy, labyrinty
- rozumí časoprostorovým pojmům (např. nad, pod, dole, nahoře, uvnitř a vně, dříve, později, včera, dnes), pojmům označujícím velikost, hmotnost (např. dlouhý, krátký, malý, velký, těžký, lehký)

7) Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou záměrnou pozornost a schopnost záměrně si zapamatovat a vědomě se učit.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- soustředí pozornost na činnosti po určitou dobu (cca 10-15 min.)
- se „nechá“ získat pro záměrné učení (dokáže se soustředit i na ty činnosti, které nejsou pro něj aktuálně zajímavé)
- záměrně zapamatuje, co prožilo, vidělo, slyšelo, je schopno si toto po přiměřené době vybavit a reprodukovat, částečně i zhodnotit
- si pamatuje říkadla, básničky, písničky
- přijme úkol či povinnost, zadaným činnostem se věnuje soustředěně, neodbíhá k jiným, dokáže vyvinout úsilí a dokončit je
- postupuje podle pokynů
- pracuje samostatně

8) Dítě by mělo být přiměřeně sociálně samostatné a zároveň sociálně vnímavé, schopné soužití s vrstevníky ve skupině.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- uplatňuje základní společenská pravidla (zdraví, umí požádat, poděkovat, omluvit se)
- navazuje kontakty s dítětem i dospělými, komunikuje s nimi zpravidla bez problémů, s dětmi, ke kterým pociťuje náklonnost, se kamarádí
- nebojí se odloučit na určitou dobu od svých blízkých
- je ve hře partnerem (vyhledává partnera pro hru, v zájmu hry se domlouvá, rozděluje a mění si role)
- zapojí se do práce ve skupině, při společných činnostech spolupracuje, přizpůsobuje se názorům a rozhodnutí skupiny
- vyjednává a dohodne se, vyslovuje a obhájí svůj názor
- ve skupině (v rodině) dodržuje daná a pochopená pravidla, pokud jsou dány pokyny, je srozuměno se jimi řídit
- se k ostatním dětem chová přátelsky, citlivě a ohleduplně (dělí se o hračky, po-můcky, pamlsky, rozdělí si úlohy, všímá si, co si druhý přeje)
- je schopno brát ohled na druhé (dokáže se dohodnout, počkat, vystřídat se, pomoci mladším)

9) Dítě by mělo vnímat kulturní podněty a projevovat tvořivost.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- pozorně poslouchá či sleduje se zájmem literární, filmové, dramatické či hudební představení
- ho zaujme výstava obrázků, loutek, fotografii, návštěva zoologické či botanické zahrady, statku, farmy apod.
- je schopno se zúčastnit dětských kulturních programů, zábavných akcí, slavností, sportovních akcí
- svoje zážitky komentuje, vypráví, co vidělo, slyšelo, dokáže říci, co bylo zajímavé, co jej zaujalo, co bylo správné, co ne
- se zajímá o knihy, zná mnoho pohádek a příběhů, má své oblíbené hrdiny
- zná celou řadu písní, básní a říkadel
- zpívá jednoduché písně, rozlišuje a dodržuje rytmus (např. vytleskat, na bubínku)
- vytváří, modeluje, kreslí, maluje, stříhá, lepí, vytrhává, sestavuje, vyrábí
- hraje tvořivé a námětové hry (např. na školu, na rodinu, na cestování, na lékaře), dokáže hrát krátkou divadelní roli

10) Dítě by se mělo orientovat ve svém prostředí, v okolním světě i v praktickém životě.

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- se vyzná ve svém prostředí (doma, ve škole), spolehlivě se orientuje v blízkém okolí (ví, kde bydlí, kam chodí do školky, kde jsou obchody, hřiště, kam se obrátit když je v nouzi apod.)
- zvládá běžné praktické činnosti a situace, s nimiž se pravidelně setkává (např. do-vede vyřídit drobný vzkaz, nakoupit a zaplatit v obchodě, říci si o to, co potřebuje, ptá se na to, čemu nerozumí, umí telefonovat, dbá o pořádek a čistotu, samostatně se obslouží, zvládá drobné úklidové práce, je schopno se starat o rostliny či drobná domácí zvířata)
- ví, jak se má chovat (např. doma, v mateřské škole, na veřejnosti, u lékaře, v divadle, v obchodě, na chodníku, na ulici, při setkání s cizími a neznámými lidmi) a snaží se to dodržovat
- má poznatky ze světa přírody živé i neživé, lidí, kultury, techniky v rozsahu jeho praktických zkušeností (např. orientuje se v tělesném schématu, umí pojmenovat jeho části i některé orgány, rozlišuje pohlaví, ví, kdo jsou členové rodiny a čím se zabývají, rozlišuje různá povolání, pomůcky, nástroje, ví, k čemu jsou peníze, zná jména některých rostlin, stromů, zvířat a dalších živých tvorů, orientuje se v dopravních prostředcích, zná některé technické přístroje), rozumí běžným okolnostem, dějům, jevům, situacím, s nimiž se bezprostředně setkává (např. počasí a jeho změny, proměny ročních období, látky a jejich vlastnosti, cestování, životní prostředí a jeho ochrana, nakládání s odpady)
- se přiměřeným způsobem zapojí do péče o potřebné
- má poznatky o širším prostředí, např. o naší zemi (města, hory, řeky, jazyk, kultura), o existenci jiných zemí a národů, má nahodilé a útržkovité poznatky o rozmanitosti světa jeho řádu (o světadílech, planetě Zemi, vesmíru)
- se chová přiměřeně a bezpečně ve školním i domácím prostředí i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře), uvědomuje si možná nebezpečí (odhadne ne-bezpečnou situaci, je opatrné, neriskuje), zná a zpravidla dodržuje základní pravidla chování na ulici (dává pozor při přecházení, rozumí světelné signalizaci)
- zná faktory poškozující zdraví (kouření)
- si uvědomuje rizikové a nevhodné projevy chování, např. šikana, násilí.